

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

15/30

Leidschendam- Voorburg De Heuvel Prinsenhof

Een wederopbouwgebied
van nationaal belang

“De individuele persoon vindt zijn levensontplooiing niet meer uitsluitend binnen gezin en domein. Zijn thuis is overal waar zijn maatschappelijke bindingen hem heenvoeren (...)”

Ir W. de Bruijn, Prae-adviezen voor het Congres over Sociale Samenhangen in Nieuwe Stadswijken. (1955)

Prinsenhof 1969: Boomplantdag op het terrein bij de prinses Carolinalaan en Prinses Annalaan

foto beeldarchief gemeente Leidschendam-Voorburg

“Je moet het buiten zoeken, ook letterlijk. In de zomer is het hier gezellig druk op straat met spelende kinderen onder de bomen.”

Haimanot Belay, in Er zit leven in de Prinsenhof, april 2014

De Heuvel 2011: Burgemeester Velthuijsenlaan, richting burgemeester van Duyvendijklaan

foto Anita Blom

Wederopbouwperiode

Wie de kaart van Nederland van eind jaren dertig vergelijkt met die van eind jaren zestig ziet grote veranderingen. Het aanzicht en de inrichting van steden, dorpen en landelijke gebieden zijn ingrijpend veranderd. De Tweede Wereldoorlog richtte zware verwoestingen aan. De gebouwen en infrastructuur in honderden dorpen en steden lagen in puin of raakten zwaar beschadigd. Al tijdens de oorlog begon een centraal geleide rijksdienst met het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw. Dit was niet de enige ruimtelijke opgave waar de overheid voor stond tijdens de wederopbouwperiode. Voor de oorlog leefden al andere grote wensen die nog niet vervuld waren zoals de uitbreiding en vernieuwing van steden en de modernisering van het platteland.

De wederopbouw was ook een periode van optimisme en modernisering. Nieuwe materialen en verkavelingspatronen deden hun intrede, evenals een nieuwe wijkopbouw met veel groen. Het motto van de stad werd licht, lucht en ruimte. Daarnaast kwamen er steeds meer auto's waar rekening mee gehouden moest worden in de plannen.

Selectie van 30 wederopbouwgebieden

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft dertig wederopbouwgebieden geselecteerd uit de periode tussen 1940 en 1965. In deze periode is een groot deel van Nederland opnieuw ingericht. Dat gebeurde op een totaal andere manier dan vóór de oorlog. De geselecteerde gebieden geven met elkaar een goed beeld van hoe er gedacht, gebouwd en ingericht werd. De gebieden worden beschouwd als toonbeelden van de wederopbouwperiode. Ze onderscheiden zich nationaal of zelfs internationaal, bijvoorbeeld vanwege de kwaliteit van de architectuur of als bijzonder voorbeeld van stedenbouw of landschapsinrichting. De Rijksdienst heeft de gebieden in drie gebiedstypen ingedeeld: de wederopbouwkeren (de herstelde oorlogsschade), de naoorlogse woonwijken (de planmatige, stedelijke uitbreidingswijken) en de landelijke gebieden (agrarische ruilverkavelings- en landinrichtingsgebieden).

De rol van het Rijk en de gemeenten

De selectie als één van de 30 wederopbouwgebieden zorgt in de eerste plaats vooral voor meer aandacht en waardering. Het Rijk heeft ervoor gekozen deze gebieden niet als rijksbeschermd gezichten aan te wijzen. De uitdaging voor de gemeente en haar bewoners is om een manier te vinden waarop nieuwe ontwikkelingen en behoud van het karakter van de wijk samen kunnen gaan.

Wederopbouw is één van de vijf prioriteiten uit de rijksnota Visie erfgoed en ruimte. Kiezen voor karakter (VER). Deze nota beschrijft hoe het Rijk een rol ziet voor het cultureel erfgoed in de ruimtelijke ordening. Ook wordt geschetst op welke manier publieke en private partijen rondom cultureel erfgoed en ruimtelijke ordening zouden moeten samenwerken. Het Rijk wil stimuleren dat de bijzondere eigenschappen, de kwaliteiten van de wederopbouwgebieden, ook in de toekomst herkenbaar aanwezig blijven. Om dat te bereiken wil het Rijk (bestuurlijke) afspraken maken met de betrokken gemeenten.

Naoorlogse woonwijken

De bouw van deze uitbreidingswijken kwam na de oorlog op gang om het tekort aan woningen op te vangen. Kenmerkend is dat het vaak gaat om grootschalige uitbreidingen met seriematige of herhaalde bouwblokken: veel rijtjeswoningen en gestapelde meergezinswoningen. De wijken zijn ruim opgezet en hebben een groen karakter. Ze kennen vaak eigen voorzieningen op loopafstand bij elkaar: winkels, scholen, kerken en gezondheidszorg. Dit in tegenstelling tot veel vooroorlogse buurten met gesloten bouwblokken in smalle straten met een winkeltje op de hoek en weinig groen. De Heuvel Prinsenhof is een uitzonderlijk voorbeeld van een naoorlogse wijk die volgens een vernieuwend stedenbouwkundig plan is gebouwd.

30 wederopbouwgebieden

- Wederopbouwkeren
- Naoorlogse woonwijken
- Landelijke gebieden
- Leidschendam-Voorburg

Wederopbouwkeren

01. Hengelo binnenstad
02. Katwijk aan Zee Boulevardzone
03. Den Haag Atlantikwallzone Kijkduin-Zorgvliet
04. Rhenen binnenstad
05. Rotterdam oostelijke binnenstad
06. Nijmegen binnenstad
07. Oostburg

Naoorlogse woonwijken

08. Groningen De Wijert-Noord
09. Emmen Emmermeer, Angelslo en Emmerhout

10. Nagele

11. Amsterdam Westelijke Tuinsteden
12. Hengelo Klein Driene I en II
13. Apeldoorn Kerschoten
14. Den Haag Mariahoeve
15. Leidschendam-Voorburg De Heuvel Prinsenhof
16. Utrecht De Halve Maan
17. Rotterdam Ommoord
18. Den Bosch Plan Zuid/De Pettelaar
19. Breda De Heuvel
20. Eindhoven 't Hool
21. Heerlen Vrieheide
22. Maastricht De Pottenberg

Landelijke gebieden

23. Skarsterlân Haskerveenpolder
24. Noordoostpolder
25. Vriezenveen
26. Berkelland Beltrum I
27. De Groep en omgeving
28. Maas en Waal-West
29. Veere Walcheren
30. Bostel en Best De Scheeken

Atlas van de wederopbouw in Nederland

De atlas biedt een overzicht van de 30 geselecteerde wederopbouwgebieden en vertelt het verhaal van de ruimtelijke ordening in Nederland aan de hand van een aantal essays.

ISBN 978-94-6208-092-8

De Heuvel Prinsenhof is één van de dertig door het Rijk geselecteerde naoorlogse gebieden met een bijzondere cultuurhistorische betekenis. De gebieden tonen samen het tijdperk van de wederopbouw.

Voor meer informatie:

De Heuvel - Leidschendam, Een Magnifieke Hof, Cultuurhistorische analyse en waardering, juni 2012 en *Er Zit Leven in Prinsenhof, april 2014*, van de gemeente Leidschendam en Hebly Theunissen architecten uit Delft

Idsard Bosman van www.leidschendam-voorborg.nl/beeldenbank

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

De RCE ondersteunt gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van plannen die het karakter van de wederopbouwgebieden voor de toekomst behouden. De RCE vindt het belangrijk dat specifieke kennis over de wederopbouwperiode ontwikkeld wordt en beschikbaar komt. Het kennisplatform wederopbouwgebieden vervult hierin een centrale rol.

Zie ook: www.cultureelerfgoed.nl/dossiers/wederopbouw

Leidschendam-Voorburg: De Heuvel Prinsenhof

Twee enorme carrés ontwierp stedenbouwkundige en architect Wim de Bruyn als basis voor de buurten De Heuvel en Prinsenhof in het noordelijk deel van Leidschendam. Zulke structuren zijn zeldzaam in de Nederlandse stedenbouw.

De opzet van de twee buurten lijkt op elkaar: een rechthoekig hof, dat bestaat uit een dubbele ring van middelhoge woningblokken. Tussen de woningblokken is een groene, parkachtige ruimte, met daarin voorzieningen als scholen, winkels en kerken.

De Heuvel

De Heuvel, gebouwd tussen 1961 en 1966, heeft een afmeting van 300 bij 400 meter. De buurt was ooit bestemd voor de middenstand en de hogere arbeidersklasse. De dubbele rij flats van vijf verdiepingen zijn toegankelijk via de woonstraat die tussen de woonblokken ligt. Een verhard plein met daaromheen een waterpartij vormt het hart van het binnenterrein.

Het binnenterrein is verdeeld in vier kwadranten met kerken en scholen van de verschillende religieuze stromingen. Tussen de gebouwen lopen wandelpaden. Vandaag de dag zijn zowel de flats als de openbare ruimte nog grotendeels in de oorspronkelijke staat. De gemeente en de woningcorporatie werken aan een meerjarenprogramma om de leefbaarheid te vergroten en de buurt met bescheiden ingrepen toekomstbestendig te maken.

Prinsenhof

Prinsenhof is gebouwd tussen 1965 en 1967 en bestond hoofdzakelijk uit sociale huurwoningen. Het woonhof met galerijflats van zes verdiepingen is met 300 bij 500 meter zelfs nog wat ruimer dan in De Heuvel. In 2000 zijn de meeste wooncomplexen, het binnenhof en het winkelcentrum aan de noordoostkant grondig gerenoveerd en deels verkocht. Door het toepassen van extra allure en kunst is meer verscheidenheid gekomen in het uiterlijk van de flats. Dit draagt sterk bij aan een verbeterd aanzien en functioneren van de wijk.

Van de vier geplande nieuwe woontorens is er uiteindelijk maar één gebouwd, bovenop een flat aan de Dillenburgersingel. Op de katholieke kerk na zijn alle gebouwen op het binnenterrein gesloopt en zijn de voorzieningen ondergebracht in de brede school en multifunctioneel gebouw De Waterlelie. De waterpartij is aangepast en heeft een slingerachtige vorm gekregen. Een groot aantal architecten maakte plannen onder leiding van stedenbouwkundige Hans Ebbink.

- 1 Gezicht vanuit de flat aan de Burgermeester Velthuisenlaan
- 2 Burgemeester Sweenlaan
- 3 Burgemeester Keijzerlaan
- 4 Kennedyplein 1966 met Opifexkerk

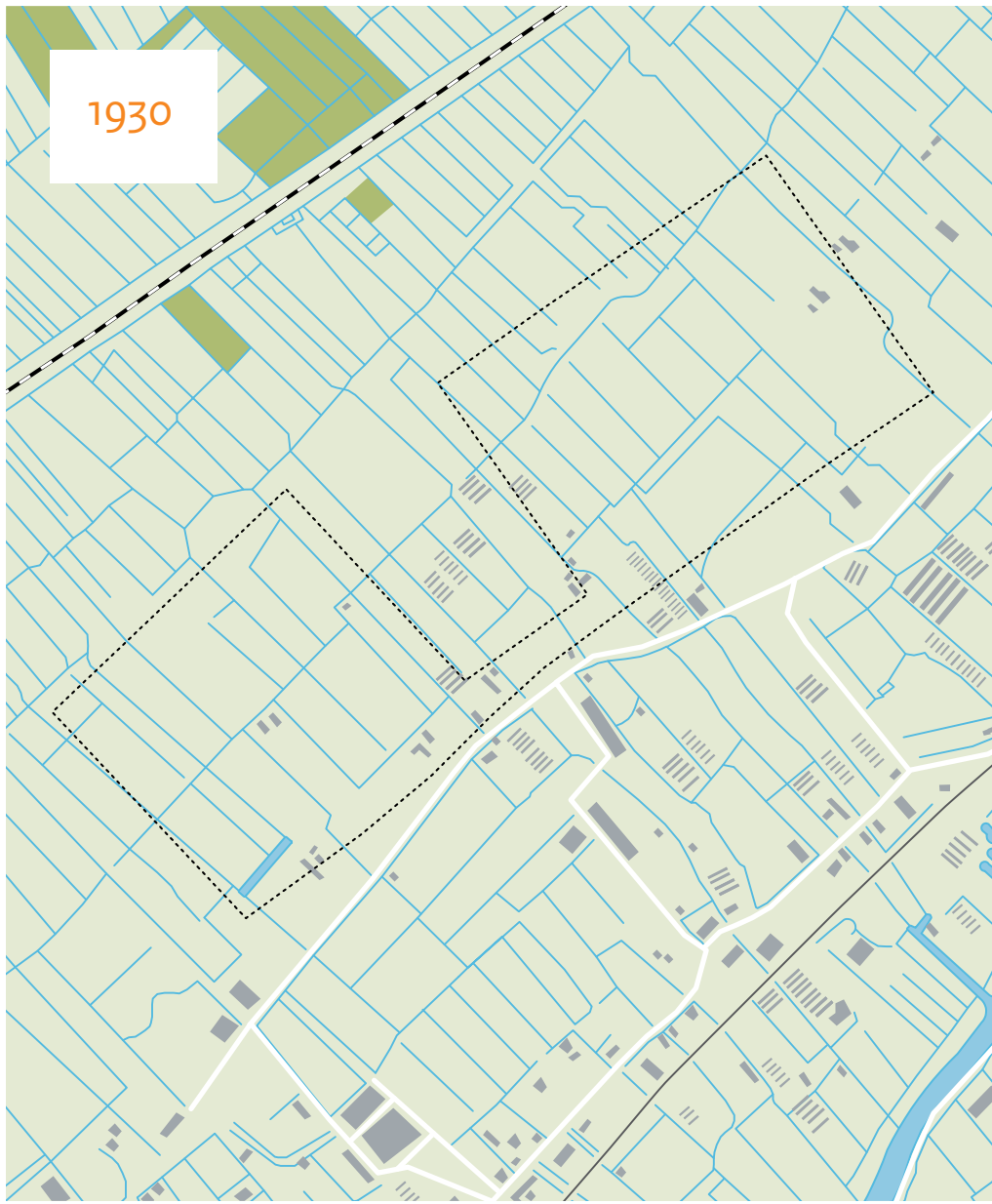
- 5 Prinsenhofpark, richting Prins Johan Willem Frisolaan
- 6 Luchtfoto 1974 van de Prinsenhof
- 7 Prinsensingel
- 8 Burgemeester Banning bij de maquette van het uitbreidingsplan Leidschendam-Noord

Colofon

Tekst Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / **Ontwerp** en-publique.nl
Kaarten Must / **Foto cover** beeldarchief gemeente Leidschendam-Voorburg

1930

2010

